

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 12 του Νοέμβριου 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 221

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΤΖΙΑΚΟΖΑ. Μιά παριίδα σιάκι (μετάφρ. Νίκου Ποριώτη).
 Κ. Τὰ τετράδια τῆς νιότης τοῦ Ρενάν.
 ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ. Κι ἄλλα ζητήματα.
 Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ Σ. Στὸ Βάτα (μετάφρ. ἀπὸ τὰ Σανκριτικά).
 ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΤΟΥ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ. (Γράμματα τῶν κ. κ. Ψυχῆς καὶ Παλαμᾶ).
 Κ. Π. Δίγα γιὰ τὸν κληρὸς μας.
 ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Ὁ Νόμος (δήγημα).
 Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά—ἡ πρώτη τοῦ Βασιλειοῦ.
 ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ. Ἀντίλο (συνέχεια).
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. S. P. P. Νικολός Β'.
 Δ. Π. Τ. Φαινόμενα καὶ Πράγματα (Ὁνειρα...—«Ἐλληνοκρατὴς μόρφωσις»—Ὁ νοινὸς τῆς Ναυκρατούσας—Τὰ τ ο π ι κ ᾶ—Γιὰ τὸ ταχυδρομεῖο μας)
 Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΛΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ

ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΡΕΝΑΝ

Ὁ κόσμος τοῦ μεγάλου στοχασμοῦ καὶ τῆς μεγάλης Τέχνης θὰ νιώσῃ καινούρια λαχτάρια. Τυπώθηκε τώρα τελευταία νέο βιβλίο τοῦ Ρενάν. Χοντρός τόμος ἀπὸ τετρακσίτες κι ἀπάνου σελίδες. Εἶναι τὰ Νεανικά τετράδια (Cahiers de jeunesse) τοῦ Ρενάν. Τώρα πρωτοβγήκανε στὸ φῶς. Γραφτήκανε ἀπὸ τὸ 1845 ὡς τὸ 1846, γοργὰ γοργὰ, θάλεγε κανεὶς μὲ τὸ ἴδιο μελάνι καὶ μὲ τὸ ἴδιο κοντύλι δλα τους, δταν ὁ Ρενάν εἶτανε εἰκοσιτριῶ χρονῶ μόλις, δυὸ χρόνια προτοῦ νὰ συντεθῇ μὲ ὄλο τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς νιότης, τὸ μεγαλόπνοο ἔργο του, «Τὸ μέλλον τῆς Ἐπιστήμης».

Στὰ τετράδια τούτα ὁ μελλόμενος συγγραφέας τῆς «Ζωῆς τοῦ Χριστοῦ» καὶ τῶ «Φιλοσοφικῶνε διαλόγων», μόλις τελειώνοντας τίς σπουδές του στὸ σεμινάριο, ἔχει ρίξει σὲ χίλια δυὸ παρατηρήματα καὶ γνώμες καὶ ρεμβασμοὺς δλα τὰ σπέρματα τοῦ λαμπεροῦ ξετυλιμοῦ του ἀπάνου σὲ δλα τάντικείμενα τῆς γνώσης καὶ τῆς μελέτης. Εἶναι σὰν ὀμιλίες μὲ τὸν ἑαυτὸ του ἐνὸς Γκαίτε, πὸ μόλις μπαίνει στὴ ζωὴ καὶ πὸ γιὰ Ἐκκερμαν ἔχει τὴν ἴδια τοῦ ψυχῆ. Ἐκφράζεται γιὰ ζητήματα θρησκευτικὰ καὶ φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ κ' ἐπιστημονικὰ, γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου—γιὰ τὴν ποίηση, γιὰ τὴ γλώσσα, γιὰ τὴ φιλολογία, γιὰ τὰ δνειρά του, γιὰ τοὺς δασκάλους του, γιὰ τοὺς θαυμασμοὺς του, γιὰ τὰ κα-

ταφρόνια του. Καὶ τὰ λέει ξάστερα καὶ στρογγυλά, σὲ ὕφος ἐλεύθερο κι ἀντίθετο κάπως πρὸς τὸ μεταξένιο καὶ Πλατωνικὰ δουλεμένο ὕφος τῶν περιφρημῶν προσεχτικὰ συνθεμένων καὶ φιλολογημένων βιβλίων του.

Ἀπὸ τὰ Τετράδια τῆς Νεότης τοῦ Ρενάν θὰ τολμήσουμε νὰ μεταφράσουμε διαλέγοντας, γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά», κάποια χαρακτηριστικὰ δείγματα τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ νοῦ. Τροπὴ πολύτιμη τῆς ψυχῆς πὸ σπάνια τὴ βρίσκεις ἔτσι πλούσια χυμμένη σ' ἓνα βιβλίο.

Κ.

ΣΤΟ ΒΑΤΑ (1)

(Ργβ. 10, 168)

Δύναμη μὲ τὸν ὕμνο μου θὰ λάβει τώρα ὁ κρότος,
 Ὁ θρονετός, ὁ συντριπτής, τῆς ἀμάξας τοῦ Βάτα,
 Ποῦ γγίζει καὶ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν κοκκινίζει,
 Ποῦ κατθεβαίνει καὶ στὴ γῆς καὶ στρουφουλίζει σκόνες.
 Κατόπι ἀνασημόνεται κ' οἱ σύντροφοι τοῦ Βάτα (2)
 Καὶ τὸν σιμόνου γλίγορα σὰ ρωτητές τὸν ἀνερα
 Κι' ἀνταμοιμένος ἔρχεται μαζί τους σ' ἓνα ἀμάξι,
 Ὁ ἐξουσιαστής, ὁ ἀθάνατος, ὄλο τοῦ κόσμου τούτου.

Στοὺς οὐρανοὺς ὁ δρόμος του συχνὰ τὸν ὀδηγᾷ
 Δὲ σταματᾷ γι' ἀνάπαψη ποτέ του οὔτε μιά μέρα,
 Ὁ πρωτογέννητος θεὸς πὸ τί σωστὸ γνωρίζει
 Πῶς ἐγεννήθη τῶν νερῶν ὁ φίλος, πῶθε βγήκε :—
 Εἶναι τὸ γνῶστο τῶν Θεῶν, εἶναι τοῦ κόσμου ὁ σπῆρος (3)
 Ὁ ἀθάνατος περῦεται κατὰ τὴν ὄρεξή του,
 Ἡ σαλαγὴ του ἀκούεται δὲ φάνεται ἡ μορφή του,
 Ἄς τὸν καλοκαρδίζουμε προσπῆρνοντας θυσιές.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ.

(1) Βάτας εἶναι ὁ Αἰόλος τῶν Ἰνδῶν.

(2) Τὰ ἀτμοσφαιρικὰ φαινόμενα πὸ συνοδεύουν τίς ἀνεμιές.

(3) Ὁ ποιητὴς θεωρεῖ ἀρχὴ τοῦ κόσμου τὸν ἕρα.

ΚΙ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ὁ κ. Γ. Ξενόπουλος στ' ἄρθρο του «Κάποια Ζητήματα» πὸ δημοσιεύτηκε στὸ φύλλο 216 τοῦ «Νουμά» ἀν καὶ δὲν ἀνάφερε τὸνομά μου, γράφοντας ὅμως γιὰ ἀκάποιους νέους κριτικούς» μεταχειρίστηκε κάμποσες φράσεις ἀπὸ τὴ σημείωσή μου γιὰ τὴ «Μαργαρίτα Στέφα» πὸ δημοσιεύτηκε στὴ «Ζυγαριά» τῆς Μόσκας καὶ μεταφράστηκε στὸ «Νουμά». Πιστεύω πὸς πρέπει νὰ δικαιολογηθῶ, γιὰ τὴ σημείωσή μου εἶναι δημοσιεμένη σ' ἓνα περιοδικὸ σὰν τὴ «Ζυγαριά» πὸ οἱ ἀρχές του κ' οἱ ἰδέες του, γιὰ ὄσες πολεμᾷ, εἶναι γνωστὲς στοὺς ἀναγνώστες του, σὲ τρόπο πὸ δὲν μπορεῖ νὰ παρεξηγηθεῖ, ὅπως τόπαθα μὲ τὸν κ. Ξενόπουλο, καὶ τοῦ προξένουσα μιά σειρὰ ζήτημάτων.

Πρῶτα γιὰ τὸ «πολὺ κοινὸ». Βέβαια ὅταν ἔγραφα ἀπολὺ κοινὸ στὴν Ἑλλάδα εἶχα στὸ νοῦ μου ἴσα ἴσα κείνο τὸ κοινὸ πὸ διαβάζει τὸν «Εὐρύκλο» τοῦ Παγανέλη, καὶ τὸ Δημητρακόπουλο καὶ τοὺς τέτιους, γιὰ τὸ ἀριστοκρατικὸς φιλολογικὸς κύκλος στὴν Ἑλλάδα—ὄσο μποροῦσα νὰ ἰδῶ—εἶναι μόλις καμιά ἑκατοστὴ ἀθρώποι. Καὶ βέβαια αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ ξοδέψουν οὔτε 1000, οὔτε 500 ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου τοῦ συγγραφέα πὸ μπορεῖ νὰ καυχηθεῖ γιὰ τέτια κυκλοφορία. Ἐχω σηματοῦσει τὴν ἰδέα—ἄς εἶναι λίγο παράδοξη—πὸς ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα, μὰ παντοῦ σ' ὄλο τὸν κόσμο, ἡ μεγάλη κυκλοφορία ποτέ δὲν μπορεῖ νὰ παρθεῖ γιὰ ἀξία τοῦ συγγραφέα.

Τώρα γιὰ τὴν Τέχνη γενικὰ. Ὑπάρχουν ἀθρώποι πὸ δτα βρεθοῦν μπροστὰ στὸ ζήτημα «τί εἶναι ἡ Τέχνη;»—δὲν κάνουν τὸν κόπο νὰ ζητήσουν στὸν ἑαυτὸ τους, ἀπὸ πὸύ μᾶς ἔρχεται ἡ Τέχνη, τί θέση πρέπει νὰ κατέχει στὸ Σύμπαν, μὰ τὴν παραδέχονται σὰ γεγονότο, καὶ μόνο πασιζοῦνε νὰν τῆς βροῦνε τῆς Τέχνης καμιά χρησιμότη στὴ ζωὴ. Ἐτσι γεννιέται ἡ θεωρία τῆς χρησιμῆς Τέχνης, τὸ πρῶτο βῆμα στὶς σκέσεις μεταξὺ ἀθρώπινης σκέψης καὶ Τέχνης. Καὶ φαίνεται τόσο φυσικὸ στοὺς ἀθρώπους νὰ πιστεύουν πὸς ἡ Τέχνη ὑπάρχει μόνο γιὰ τίς μικρές τους ἀνάγκες, καὶ τίς μικρές τους πιθυμίες. Καὶ ξεγνοῦν πὸς στὸν κόσμο ὑπάρχουν τόσα ἀχρηστα πράματα, καθὼς ἡ Ὁραιότητα, ἡ Ἀγάπη, τὸ Ὀνειρο. Μὰ μὲ περισσότερη βαθύτητα καὶ σοβαρότητα πλησιάζεις τὴν Τέχνη, σὰν ἀφίσεις κατὰ μέρος τὸ ζήτημα «γιὰ τί χρησιμεῖ ἡ Τέχνη», καὶ ρωτῆσεις «τί εἶναι ἡ Τέχνη», καὶ χωρίζοντάς τινε ἀπὸ τὴ ζωὴ, τὴν ξετάσεις σὰν κάτι ἀνεξάρτητο, κλεισμένο μέσα στὸν ἑαυτὸ του. Καὶ γεννιέται ἔτσι ἡ θεωρία «ἡ Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη»—δευτερο βῆμα στὶς σκέσεις μεταξὺ σκέψης καὶ Τέχνης. Καὶ μᾶς λέει : ἡ Τέχνη πρέπει νὰ εἶναι ἀχρηστη, ἀσκοπη. Ὁ Τουργκένιεφ κάπου λέει «ἡ Τέχνη δὲν πρέπει ν' ἔχει ἄλλοτε σκοπὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της!» Κι ὅταν κενενα ἀπ' αὐτοὺς ρωτῆστε γιὰ τί λένε ἓνα ἔργο τοῦ Μπαίρον, τοῦ Ραφαήλ, τοῦ Μότσαρτ—ἔργο τέχνης, καὶ τί ἐνώνει μεταξὺ τους τέτια ἔργα, σὲς ἀπαντοῦνε : τὸ Ὁραῖο. Μὰ πρῶτα ἀπ' ὄλα τὸ νόημα «Ὁραῖο» κηέννας τὸ ξηγᾷ ἀλλιώτικα, καὶ πιά πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ νόημα δὲν κρύβεται τίποτα. Ἡ λέξη «Ὁραῖο» δὲν ἔχει μέσα της κανένα σκοπὸ—κοιτάζτε, σημειῶνω σκοπὸν κι ὄχι «χρησιμότη».—Εἶναι κάτι ἀκίνητο, ἀσκαλευτο. Καὶ κεί πὸ ὑπάρχει ἀκίνησιὰ, ἀσαλεψιά, ἀταραξιά, δὲν ὑπάρχει ζωὴ, δὲν ὑπάρχει κίνηση, ψάξιμο, ἐνὼ ἡ Τέχνη εἶναι πάντα κάπιο ψάξιμο, πάντα κάτι γυρεῖ νὰ βρεῖ, κάτι γυρεῖ ν' ἀνοίξει.

Ἀπ' ἄλλη μεριά ξετάζει τὸ ζήτημα ἡ ἐπι-

στήμη. Ἡ ἐπιστήμη ποτὲ δὲ γυρεύει νὰ μπεῖ στοὺς βάθος (νόημα) τῶν φαινομένων—γυρεύει μόνον νὰ ξετάσει τὴ σκέψη τῶν φαινομένων, νὰν τὰ συγκρίνει καὶ νὰν τὰ παραβάλλει. Καὶ παίρνοντας τὰ ἔργα τῆς Τέχνης ἢ Ἐπιστήμης ἀρνῆθηκε νὰν τὰ ξετάσει μόνον τούς, ἀνεξάρτητα. Ἡ ἐπιστήμη μᾶς λέει πὼς ἔργο Τέχνης παρμένο δίχως καμιὰ σκέψη μὲ κείνονε ποὺ τὸ πλάσσει, μὲ τὸν καλλιτέχνη, ἢ μὲ κείνονε ποὺ τὸ δέχεται, μὲ τὸ θεατὴ, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα πανὶ μουντζουρωμένο μὲ μπόγια, ἢ μὲ σειρὰ ἀπὸ λέξεις κ' ἤχους. Καὶ στὴν ἐπιστήμη ἀνοίχτηκαν δύο δρόμοι γιὰ νὰ ξετάσει τὴν Τέχνη. Ἐἴτε νὰ ξετάσει τὴν ψυχολογικὴ συγκίνηση, ποὺ αἰσθάνεται ὁ θεατὴς, ὁ ἀναγνώστης, ὁ ἀκουστὴς ὅταν δέχεται καλλιτεχνικὴς ἐντύπωση, εἴτε νὰ ξετάσει τὴν ψυχολογικὴ συγκίνηση ποὺ αἰσθάνεται ὁ καλλιτέχνης ὅταν πλάθει τὸ ἔργο του. Κ' ἡ ἐπιστήμη δὲ μᾶς ξήγησε τί εἶναι ἡ Τέχνη, γιατί ποτὲς δὲν ἔφτασε στὰ βάθη τῆς.

Ἀλήθεια, κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς θεωρίες ἔχει καὶ τὰ συμπεράσματά της. Ἡ τέχνη μᾶς δίνει ἀπόλαυση—ποιὸς τὸ ἀρνιέται; Ἡ Τέχνη ἐξευγενίζει τοὺς ἀθρώπους—κι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Καὶ πάλι, πὼς πολλὲς φορὲς ἡ Τέχνη φαίνεται νὰ μὴν ἔχει κανέναν ἄμεσο σκοπὸ, νὰ μὴν ἔχει φανερὴ χρησιμότητα—ἔχουμε χίλια παραδείγματα. Τί εἶναι ἡ Τέχνη; Πὼς μπορεῖ ν' ἔχει σκοπὸ, καὶ νάναί κι' ἄσκοπη; Πὼς μπορεῖ νὰ ἐνώνει τοὺς ἀθρώπους καὶ μαζὶ τὸν ἴδιο καιρὸ νὰν τοὺς ξεχωρίζει; Νὰ ὑποχρεώνει δηλαδὴ τὸν καλλιτέχνη γιὰ νὰ μακραίνει ἀπ' τοὺς ἀθρώπους;

Σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ἡ ἀθρώπινη λογικὴ, ὅπως εἶναι σήμερα, δὲν μπορεῖ ν' ἀπαντήσει. Μᾶς μένουν ἄλλα μέσα. Τὸ ψυχόρμητο, μιὰ μέθοδος ποὺ τὴν ἔχουν μεταχειριστῆ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες φιλόσοφοι, σκεπτικιστὲς, ὅλοι ποὺ γυρεύουνε νὰ λύσουν τὰ προβλήματα τῆς ὑπαρξῆς. Καὶ παραφράζοντας μιὰ σκέψη τοῦ Σοπενάουερ μποροῦμε νὰ ποῦμε: ἡ Τέχνη εἶναι ἡ γνώση τοῦ κόσμου, μὲ τὰ μέσα ποὺ βρίσκει ἡ κρίση μας. Ἡ Τέχνη εἶναι ὅ,τι λέμε σ' ἄλλους κλάδους τῆς σκέψης, ἀποκάλυψη. Τὰ ἔργα τῆς Τέχνης εἶναι ἀνοίχτες πόρτες τῆς Αἰωνιότητος.

Αὐτὲς εἶναι πάνου κατου σὲ λίγα λόγια οἱ ἰδέες ποὺ ἔχω ἐγὼ γιὰ τὴν Τέχνη, καί γι' αὐτὸ ἔργο ποὺ εἶναι μόνον «ὠραῖον» γραμμμένο ἀπὸ καλλιτέχνη ἀμὲ μόνον τὸ σκοπὸ γιὰ νὰ εἶναι ὠραῖον, γιὰ μὲνα δὲν

εἶναι ἔργο τέχνης, μὰ κατ' ἄλλο, ψόφιο. Τέτοιο ἔργο μέσα του ποτὲς δὲν κρύβει οὔτε μυστήρια, οὔτε πρόβλημα ἀπὸ κείνα ποὺ βραχνίζουν τὴν ἐκθροσύνη, καὶ ποτὲς δὲ φανερώνει τίποσα παρὰ μόνον ποὺ εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἄχρηστο. Σὲ τέτοια ἔργα φιλοσοφία οὔτε μπαίνει, οὔτε βγαίνει. Εἶναι ἀψύχα, ψόφια. Οἱ ἀπλοὶ «ζωγράφοι τῆς ζωῆς» σὲ λίγα χρόνια, ὅταν τελειοποιηθῶνε φωνόγραφοι, κινηματογράφοι, φωτογραφία κ.τ.λ. θὰ γίνουν κι' αὐτοὶ πέρα γιὰ πέρα ἄχρηστοι, γιατί τότες θὰ μπορεῖ καμιὰ κανούρια μηχανὴ (ένωση φωνόγραφου καὶ κινηματογράφου) νὰ μᾶς παρουσιάσει πῶς πιστὰ εἶναι τὸν κόσμο μὲ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα ὅσων ποὺ τὰ βλέπουμε. Ἐνῶ κείνο ποὺ περνᾷ μέσα ἀπ' τ' ἀπόμακρα βάθη τῆς ἀθρώπινης ψυχῆς, κείνο ποὺ πλέκει σ' ἓνα ἄλυτο κόμπο τίς ἀθρώπινες καρδιές, κείνο ποὺ κομματιάζει μοῖρες καὶ κουρελιάζει ζωὲς, κείνο τὰ μυστήρια ποὺ ὀνομάζονται Ἀγάπη, Θάνατος, Μίσος—καμιὰ μηχανὴ, καμιὰ ζουγραφία δὲ θὰ μπορέσει νὰ μᾶς τὰ παραστήσει. Γιατί εἶναι πράματα ποὺ δὲν τὰ βλέπουμε, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰν τὰ περιγράψουμε, μὰ μόνον νὰν τὰ προαιστανόμαστε. Καὶ μόνον σὲ κείνη τὴ στιγμὴ, ποὺ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μυστήρια, σ' ἐκείνη τὴ στιγμὴ ποὺ ὀνομάζεται Δημιουργία, κάπου κάπου ἀνοίγουνται μπροστὰ μας ἔθυσσοι, καὶ μέσα σὲ χάος, σὰ φλόγα ἀστραπῆς—προαιστανόμαστε καὶ προβλέπουμε πράματα καὶ μυστήρια, καὶ ἔπειτα μποροῦμε νὰν τὰ μεταδώσουμε στὸν κόσμο ὅχι μὲ τὰ καθημερινὰ μας λόγια, μὲ τὴν καθημερινὴ μας γλώσσα, μὲ τὴν καθημερινὴ μας λογικὴ, μὰ μὲ κείνη τὴ γλώσσα, μὲ κείνο τὸ μεταδοτικὸ μέσο ποὺ σήμερα ὀνομάζεται «σύμβολο».

Μόνα 25. X. 06.

ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΚΛΑΙΡΧΕΝ ΜΟΥ

I

Ἔγυρε ὁ ἥλιος μέσ' σὴν δύση,
Ἐκέπασαν ἦσκιοι τὰ βοννά,
Τὰ πουλλιά πᾶσαν τὸ σκοπὸ τους,
Μόνον ἡ ψυχὴ μου ἀγρυπνᾷ
καὶ πνίγεται μέσ' σὴν λαχτάρα.
Κι' ἐνῶ τ' ἀστέρια τρεμουλιάζουν
καὶ φιλιὰ στέρνουν στὰ λουλούδια!
Ἄχ! καὶ ἡ ψυχὴ μου λαχταρᾷ
καὶ πλέκει γιὰ τὰ σὲ τραγούδια.

μαρα, καὶ οἱ κοπελοῦδες τὴν ἀκολουθήσανε τρέχοντας.

— Πρέπει, εἶπε ὁ γέρος, νὰ κάμουμε λίγη τουαλέτα, σὰ στὸ σπίτι μας...

Ὁ Ἀστακόφφ ἐχαμογέλασε. Τὸν ξάφνιασε ἡ ὄψη τῆς Μαρίας. Ποτὲ δὲν εἶχε ἰδωμένα ὁμορφιά περσσότερο ρούσικη καὶ τόσο παρξένη. Ἐανᾶρθε σὲ λίγο κ' ἔκατσε στὸ σοφὰ ἀκίνητη. Σήκωσε μόνον λίγο τὰ μαλλιά της, μὰ δὲν ἄλλαξε φῶρεμα. Ἡ ὄψη της εἶτανε περσσότερο ἄγρια παρὰ περξφανε: τὸ κούτελό της πλατὺ καὶ χαμηλό· ἡ μύτη της ἴσια καὶ κοντὴ· ἓνα χαμογέλιο πλανιότανε μόλις στὰ ὄμορφα της χεῖλια. Στὸ ἀλαφρὸ σούφρωμα τῶν ἰσιωνε φρυδιῶνε της μαντευότανε κάπια καταρρόνια, καὶ τὰ μαῦρα της μεγάλα μάτια τὰ κράταε πάντα χαμηλωμένα. «Τὸ ξέρω, φαινότανε πὼς ελεγε, ὅτι μὲ κοιτάτε ὅλοι σας: μὲ στενοχωρᾷ, μὰ λεύτερα, κοιτάτε με».

Ὅταν σήκωσε τὰ μάτια της εἶχε στὸ βλέμα της κάτι ἄγριο, μεγαλόπρεπο καὶ ξαφνιασμένο, ποὺ ἐμοιαζε μὲ τὸ βλέμα τῆς ἀλαρίνας. Τὸ ἀνάστημά της ψηλὸ καὶ λιγερὸ, μὲ μέση ἀψευγάδιαστη.

— Τί κάνετε στὸν κῆπο; τὴ ρώτησε ὁ Ἰπατόφφ, ποὺ ζήτησε νὰ τὴν κάνει γιὰ νὰ μιλήσει.

II

Ξέρεις τί λένε τὰ τραγούδια
ποῦ ψὲς λάλησαν τὰ πουλλιά
πρὶν νὰ κουρνιάσουν στὲς φωνιές των;
Ξέρεις τί μελετᾷ ἡ χλῖση
βουβὴ στοῦ ὕπνου τὴν ἀγκάλια;
Ὅλα εἶναι δέηση γλυκειὰ
στὴν ἀδριο ποῦ δὲ προβάλλη
νὰ φέρη ἥλιο, ἀγάπη καὶ χαρὰ.
Γιὰ μένα—ὡς ἀπλόνη ἡ νυχτιά
τὰ μαθρὰ της φτερὰ αἰώνια.
Μέσα στὸ βάθος τῶν ματιῶν σου
βρίσκω τὸν ἥλιο ποῦ ἔχει δύσει.
Τὸ ἦσυχον χαμόγελό σου
εἶν' τῶν ὀνείρων μου ἡ βροῦση.

III

Ψηλὰ τ' ἀστέρια τρεμουλιάζουν.
Ἡ νύχτα ὀνειρα σκορπάει.
Νεραῖδες λούζονται στὲς βροῦσες
καὶ μιὰ τους μὲ γλυκοκιντᾷ.

Τῆς πῆρα ἓνα φιλλ δροσοῦτο
μὲ φίλησε κι' αὐτὴ δειλά.
Τραγούδια ξύπνησαν τὴ φύση
καὶ ῥόδισε ἡ ἀυγὴ γλυκά.

München, Januar.

S.P.P.

ΛΙΓΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΛΗΡΟ ΜΑΣ

Ἐνας παλιὸς φίλος μου καὶ γέρος στύλος τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας, ποὺ πολὺ τὸν ἐχτιμῶ καὶ τὸν ὑπολήπτομαι, ὅταν διάβασε στὸ «Νουμά» τὴν ἱστορία μου ἀπὸ τᾶγιο Ὄρος, μού ἔγραψε νὰ μ' ἐρωτήσῃ γιατί τᾶβαλα μὲ τοὺς παπαδες, καὶ τί μὲ πειράζει ἂν τρῶνε ἐλιές ἢ χαβιαρι. Τοῦ ἔγραψα πίσω καὶ τοῦ εἶπα πὼς δὲν ἔχω τίποτα μὲ τοὺς παπαδες προσωπικῶ, ἀλλὰ μὲ τὸ σύστημα, ποὺ στὴν Ἑλλάδα μάλιστα ἀκολουθοῦνε κι αὐτοὶ τὸ καταραμένο σύστημα τοῦ ρουτφετιοῦ, ποὺ ἀφανίζει τὸν τόπο. Θέλω νὰ χτυπήσω κατακέφαλα κάθε τι ποὺ ἀφανίζει τὸ κακόμοιρο τὸ ἔθνος, καὶ δὲν τοῦ δίνει καιρὸ ν' ἀναπνέψῃ.

Ἦθελα νὰ ξέρω τί κάμανε τὰ μοναστήρια ἀπ' τὸ Βυζαντινὸ καιρὸ ἀκόμη ὡς τώρα. Πλημμύρισαν τότες τὸν τόπο, καὶ δὲν ἔκαμν ἄλλο παρὰ νὰ γράφουνε Συναξάρια, Ἀμαρτωλῶν σωτηρίες, καὶ χιλιάδες ἀνωφέλεφτα τροπάρια, ποὺ ὡς τώρα ἀκόμη ὁ ἀ-

IVAN TOURGUÉNEFF

ΑΝΤΖΑΡ*)

— Νά, σὰς παρουσιάζω τίς δύο θυγατέρες μου, εἶπε ὁ Ἰπατόφφ, Κάτια καὶ Νάστια. Νά καὶ ἡ γυναικαδέφνη μου Μαρία Παυλόβνα ποὺ εἶχα τὴν τιμὴ νὰ σὰς μιλήσω γιὰ δαύτη. Ὁ Ἀστακόφφ ἐχαιρέτησε τὴ Μαρία ποὺ τοῦ ἀποκρίθηκε μ' ἓνα γλήγορο κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ. Κράταε στὸ χέρι ἓνα κλαδευτηράκι ἀνοίχτό. Τὰ πυκνά της καστανά μαλλιά ξέφευγαν λίγο ἀπὸ ἓνα χτένι ποὺ μόλις τὰ συγκράταε, κ' ἓνα φύλλο εἶτανε σκαλωμένο ἀπάνου τους. Τὸ λιοκαμμένο της πρόσωπο φούντωσε καὶ βάρφτηκε στὸν ἀνοίχτον ἄγερα. Ἀνάπνεε βαθειά τὰ μάτια της λάμπανε φαινότανε πὼς ἐτρεξε, καὶ κάπιες λερωσιές ἀπάνου στὸ φῶρεμά της δείχνανε πὼς ἐδούλεψε στὸ περιβόλι. Βγήκε ἀμέσως ἀπὸ τὴν κά-

*) Κοίταξε φύλλ. 220.

— Κόψαμε ξερὸ κλάδα κι' ἀνοίγαμε βραγιές, ἀποκρίθηκε μὲ μιὰ φωνὴ βαθειά καὶ γλυκειά.

— Εἴσατε ἀποσταμένες;
— Τὰ παιδιὰ ναί, μὰ ὄχι κ' ἐγὼ.
— Δὲν πιστεύω. Εἶσαι μιὰ ἀληθινὴ Μπουμπουλίνα (*).

— Εἶδατε τὴ γιαγιά;
— Ναί, κοιμᾶται.
— Θάγαπάτε τὰ λουλούδια, εἶπε ὁ Ἀστακόφφ μπαίνοντας στὴν κουβέντα.

— Ναί.
— Γιατί δὲ βάνεις ποτὲ καπέλλο ὅσων βγαίνεις; εἶπε ὁ Ἰπατόφφ, κοίταξε πὼς εἶσαι κόκκινη καὶ λιοκαμένη.

Κείνη πέρασε τὸ χέρι της στὸ πρόσωπο της σιωπηλά, ἓνα χέρι μακρουλό καὶ ἡλιοκαμένο, γιατί δὲν ἔβανε ποτὲς τῆς χεροχτία.

— Σὰς ἀρέσει νὰ περνᾶτε τὴν ὥρα σας στὸ περβόλι σας; ξαναρώτησε ὁ Ἀστακόφφ.

— Ναί.
Ὁ Ἀστακόφφ πῆρε ἀφορμὴ νὰ δηγηθῇ πὼς

(*) Τὸνομα τῆς ἡρώνας τῆς ρωμαϊκῆς, στὴν ἐπανάστασιν εἶτανε πολὺ δημοτικὸ στὴ Ρουσία.